

Ко год се у бившој СФРЈ озбиљније занимао за ислам, а није муслиман, сигурно се сусрео са преводом књиге Расколи у исламу, коју је написао Анри Лау. Ислам је учење о покоравану Алаху, који је милостив. Самилостан. Дакле, учење о апсолутној покорности Алаху од стране његових робова, који чине оно што Он хоће. А путеви до Њега су многи. За чудо, то је сасвим супротно од онога што хришћани мисле о Њему, који је један, али има много имена. Нама који баштинимо хришћанску традицију цркве ислам изгледа као мноштво раскола. Такво схватање је сасвим погрешно.

“Људи који не схватају” ислам, а којих је, логично, ван ислама много, не могу да разликују различитост исламских путева од раскола. Такви се муче, рашчлањујући суните од припадника дервишких тариката, узалуд ове последње поистовећујући с шиитима. Они траже разлике између вехабија који су, ваљда, салафисти – нешто аналогно хришћанским пијетистичким реформаторима, а сасвим супротно суфистима, који им изгледају много више аналогни неким модерним групама уживалаца савремене поп културе Запада. Схоластички делити исламске путеве на раскољене гране и огранке око апстрактних категорија је сасвим погрешно, јер “Алах ће вам на судњем дану пресудити о ономе у чему се разилазите”. Поделе у исламу нису тако дубоко „идеолошке“ и догматске као што је то случај у хришћанству јер у исламској традицији нема јасне „дефиниције“ шта ислам јесте, а шта није. Постоје струје и „верзије“ ислама, али нема догматског арбитра који би неке прогласио за ортодоксне, а друге за јерес.

Међутим, муслимани Србије, нарочито муслимани који више нису то по националном изјашњењу, већ су постали Бошњаци, одавно се веома политички разилазе. Деведесетих година већи део исламске заједнице је био у опозицији београдском муфтији Јусуфспахићу. Предводник Исламске верске заједнице у Србији нападан је током несрећног рата у БиХ да је “Милошевићев муфтија” или “политички подобни муфтија”. Нарочито није био по вољи српским муслиманима радикалније оријентације, као и онима који су погледе упирали у Сарајево (што се углавном поклапало).

Муслимани Санџака (Рашка област), комунистичког, краткотрајног федералног ентитета, који се одмах по оснивању одлуком свог ЗАВНО одрекао своје државности, формирали су сопствену исламску заједницу. На њено чело је дошао млади и перспективни муфтија Муарем Зукорлић. После политичке промене или преврата 2000. године, ИВЗ Санџака доживела је под управом муфтије Зукорлића три важне промене:

Прво, Зукорлић, као образовани и способан човек, добио је дозволу да отвори Новопазарски универзитет, чији је декан постао „халалом“ премијера Србије Зорана Ђинђића преко министра Гаша Кнежевића. Друго, “вехабије”, о којима се до тад мало чуло, постале су у Санџаку нагло све боље и агресивније организоване и почеле значајно да утичу на рад ИВЗ без сукоба с муфтијом Зукорлићем. Треће, Ријасет ИВЗ Санџака нормализовао је односе с београдским муфтијом, па је уместо Муамера Зукорлића за новог санџачког муфтију постављен реис Адем Зилкић.

О великој пометњи и сукобима верника који подржавају новог или старог муфтију они који нису муслимани тешко да могу меродавно да суде. Санџачки верници су остали подељени, а сукоби су се пренели на верска училишта – најпре у Новом Пазару, па у

Тутину. Очигледно је да спорни муфтија Зукорлић има велике амбиције и подршку из иностранства. У сјеничком селу симболичног назива – Делимеђе подиже нови исламски образовни центар, у склопу џамије чији су минарети највиши на Балкану. Тога нема ни у Стамболу на Босфору.

“Расколе у исламу” – да се вратимо на тему – Запад погрешно сматра дубоким, верски оријентисаним непријатељством. Чак и кад оно таквим изгледа, боље је да га појмимо аналогно са политичким супротстављањем какво традиционално постоји код нас у вишепартијској демократији. Ислам секуларизацију духовног од световног не познаје, па је овде стога аналогична умесна.

Актуелни и оспоравани избори унутар исламске заједнице (изузетно подељене и у неколико наврата на ивици сукоба), које организује једна струја, а друга не признаје, вероватно нису регуларни, али се ипак треба клонити олакших оцена и на крају крајева унутрашње ствари исламске заједнице препустити њој самој. Готово сигурно је да се тајминг ових избора поклапа са изборима у Србији и постизборном кризом око формирања владе. Зукорлић је тиме настојао да искористи тренутак и да распише изборе на које нису изашли припадници друге струје да би покушао да ојача свој ауторитет међу санџачким муслиманима. Засада је свестан да он не може да се наметне целокупној исламској заједници Србије. Ови избори су показали да је та заједница и даље изузетно подељена. При томе, Зукорлићева „сарајевска струја“ није успела ни да успостави доминацију међу муслиманима Санџака.

Ови и овакви контроверзни избори не доприносе превазилажењу ове тешке поделе унутар исламске заједнице. Мешање са стране, а нарочито мешање страног фактора у унутармуслимански конфликт може само да погорша ситуацију. Нарочито забрињава присуство неких институција западних држава које овде – показало је искуство – нису ствари смиривале, већ најчешће генерисале нове кризе и потпиривале постојеће. Чини се да Зукорлићева сарајевска струја, толеришући радикалнији ислам младих муслимана, ствара плодно тле за јачање верског екстремизма и нових подела. У том погледу ће кључна одговорност бити како на локалним политичким и верским вођама, али и на влади Србије, која до сада није много марила за превирања у муслиманској заједници и њене деструктивне потенцијале, како по саме муслимане, тако и по државу.

Да ли би Зукорлић тако запео да гради нове џамије и училишта у Сјеници, Пазару и Тутину да није оспорен и нападнут на положају верског поглавара Санџака? Неки мисле да је само у питању Зукорлићев инат и жеља за јачањем власти у заједници чији ријасет њега за муфтију неће, а он симулира моћ дизањем нових, још већих џамија. Јер писано је “...они који су џамију саградили да би штету нанели и неверовање оснажили и раздор међу вернике унели, припремајући је за онога који се против Алаха и Његовог посланика још пре борио, сигурно ће се заклињати: ‘Ми смо само најбоље желели’, а Алах је сведок да су они прави лажљивци. Ти у њој немој никад молитву обавити. Џамија чији су темељи већ од првог дана постављени на страху од Алаха заиста више заслужује да у њој обављаш молитву. У њој су људи који воле да се често перу, а Алах воли оне који се много чисте.” Нека муслимани не замере на овом расуђивању нама немуслиманима, јер такође је писано: “...следбеницима Инџила смо били наредили да суде према ономе што

је Алах објавио у њему. Они који нису судили према ономе што је Алах објавио – прави су грешници” .

Данашња подела унутар санџачке исламске заједнице, иако звучи парадоксално, можда може у перспективи донети овој заједници напредак. Сетимо се, протеклу деценију је обележила оштра подељеност двеју политичких групација санџачких Бошњака – Угљанинове и Љајићеве политичке партије. Данас су обе заједно у коалицији са веома хетерогеним српским партијама окупљеним око Коалиције за европску Србију, која, под руководством Тадића, тврди да наставља “визију покојног Зорана Ђинђића” и “европски пут Србије”. Не сумњамо да ће муслиманска политичка елита своју подршку „проевропској политици“ стећи „селамета“ од оних од чије подршке зависе у Београду. Када је у питању деоба власти и утицаја, наравно уз „халал“ Вашингтона, Сарајева и Анкаре, поделе и сукоби могу брзо бити „превазиђени“ или барем потиснути у други план.

Много је воде прошло откада су Расим и Сулејман правили и предводили исламски милитантну СДА, али ипак “прва љубав заборавља нема”, па ће ипак прећи преко досадашњих тешких сукоба када је реч о заједничком интересу у “проевропској будућности”. Стога никог ни не чуди што ће они заједно седети за столом у влади са Вуком Драшковићем, који је својевремено претио да ће “онај који турски барјак поново развије над српском земљом, остати и без барјака и без прстију”. Ако могу са Драшковићем (ма колико он био “европејац”), зашто не би могли заједно и двојица муфтија, кад ето могу двојица политичких вођа српских муслимана (односно Бошњака)? Можемо ли очекивати да ће се сутра, на овом путу интеграције у Европу, ујединити и санџачка исламска заједница?